

CZU: 341.231.14-053.2:352(478)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7656489>

ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE PRIVIND GARANTAREA REALIZĂRII DREPTURILOR ȘI INTERESELE COPILOR

SLUSARENCO Svetlana

doctor în drept, conferențiar universitar
Director Școala Doctorală Științe Juridice, USM
ORCID ID: 0000-0002-9092-0024

Summary. *In Moldova, there have been major developments regarding the protection of children's rights. A series of international documents have been signed and ratified, including those on the protection of children's rights, with national legislation largely adapted to international documents. At the central level, responsible for protecting the interests of children are the Ministry of Labor and Social Protection, the People's Advocate for children's rights and legal bodies, and at the local level, a wider spectrum of competent authorities in the defense of children's rights is proliferating. The central public authorities involved in the protection of children's rights have general powers, covering the entire spectrum of rights guaranteed to children, while the local public authorities responsible for realizing children's rights have a very narrow sphere of activity, mainly limited to assisting children who are in risk situations, participate in the drawing up of the act of abandonment of the child, the application of the procedure of taking the child from the parents or from the persons in whose care he is, if, as a result of the initial assessment, it is found that there is an imminent danger for the life or health of the child.*

Keywords. *Child, rights, interests, local guardianship authority, social assistance, case manager*

Copiii sunt titulari de drepturi, ei beneficiază de toate drepturile omului și în același timp fac și obiectul unor reglementări speciale, date fiind caracteristicile lor specifice. Copiii constituie un grup care este cel mai relevant pentru unele dintre domeniile de bază ale politicii sociale, cum ar fi educația, bunăstarea socială și asistența medicală.

În legislația sau jurisprudența Uniunii Europene nu există o definiție oficială unică a termenului „copil”. Această definiție poate varia considerabil în legile statelor-membre a Uniunii Europene, în funcție de contextul reglementării. De exemplu, legislația care reglementează dreptul la liberă circulație al cetățenilor Uniunii Europene și al membrilor familiilor acestora, definește copiii drept „descendenții direcți în vârstă de cel mult 21 de ani sau care se află în întreținere”, adoptând practic o noțiune bazată pe relații biologice și economice, și nu pe ideea de minoritate [1, p. 17].

Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu conține o definiție a termenului „copil”, însă prevede în articolul 1 obligația statelor de a garanta tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția lor drepturile acordate de convenție. Articolul 14 din Convenția menționată supra, garantează exercitarea drepturilor prevăzute în convenție, interzicând discriminarea din orice motiv, inclusiv din motive legate de vârstă [2].

Spre deosebire de cadrul normativ european, legislația națională vine cu formulări concrete privind conceptul de *copil*. Astfel, Codul familiei al Republicii Moldova reglementează noțiunea de copil și anume, persoana care nu a atins vârsta de 18 ani (majoratul) [3, part.51]. Iar Legea republicii Moldova privind drepturile copilului, stabilește că o persoană este considerată copil din momentul nașterii până la vârsta de 18 ani [4] și garantează spectrul de drepturi de care beneficiază fiecare copil.

Drepturile copiilor acoperă fiecare aspect al vieții copiilor și adolescenților și pot fi împărțite în următoarele categorii principale: *drepturi de supraviețuire*: dreptul la viață și la satisfacerea nevoilor de bază (de exemplu, standard de viață corespunzător, adăpost, mâncare, tratament medical); *drepturi de dezvoltare*: drepturile le oferă copiilor posibilitatea de a-și atinge întregul potențial (de exemplu, educație, joacă și timp liber, activități culturale, acces la informații și libertate de gândire, conștiință și religie); *drepturi de participare*: drepturi care le permit copiilor și adolescenților să aibă un rol activ în comunitățile lor (de exemplu, libertatea de a-și exprima opiniile); *drepturi de protecție*: drepturi care sunt esențiale pentru protejarea copiilor și a adolescenților de toate formele de abuz, neglijare și exploatare (de exemplu, grijă specială pentru copiii refugiați și protejarea împotriva implicării în conflicte armate, a exploatării prin muncă, a torturii).

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului stabilește că Statele părți se angajează să ia toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor recunoscute în prezenta Convenție. În accepțiunea art.19 din Convenția ONU, sistemul de protecție a copilului reprezintă protecția copiilor împotriva violenței, exploatării, abuzurilor și neglijenței atât în familie, cât și în afara căminului [5].

În Moldova, au avut loc evoluții majore în ceea ce privește protecția drepturilor copilului. Cadrul legislativ și instituțional național a fost dezvoltat și îmbunătățit prin reforme adecvate în protecția diferitelor categorii de copii. Au fost semnate și ratificate o serie de documente internaționale, inclusiv cele privind protecția drepturilor copilului, legislația națională fiind adaptată în mare măsură la actele internaționale.

Cu referire la garanțiile de exercitare a drepturilor copilului un rol important îi revine Avocatului Poporului pentru drepturile copilului. Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului își exercită atribuțiile pentru asigurarea respectării drepturilor și a libertăților copilului și realizării, la nivel național, de către autoritățile publice centrale și locale, de către persoanele cu funcție de răspundere de toate nivelurile a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului [6, art.1 alin.(3)]. Avocatul Poporului pentru

drepturile copilului cooperează cu oricare persoană, organizație necomercială, instituție sau autoritate publică cu activitate în domeniu [6, art.17].

Legea Republicii Moldova privind drepturile copilului menționează faptul că, protecția drepturilor copilului este asigurată de organele competente respective și de organele de drept [4, art.2 alin.(2)].

Legea Republicii Moldova privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți [7], stabilește autoritățile publice centrale și locale care sunt responsabile nemijlocit de aplicarea mecanismelor de protecție a drepturilor copilului. Astfel, *autoritate centrală pentru protecția copilului* este Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care este abilitat să elaboreze, să promoveze și să monitorizeze realizarea politicii statului în domeniul protecției copilului; *autoritate tutelară locală sunt considerați* primarii de sate (comune) și de orașe; iar *autoritate tutelară teritorială sunt* secțiile/direcțiile asistență socială și protecție a familiei/Direcția municipală pentru protecția copilului Chișinău. În municipiile Bălți și Chișinău autoritățile tutelare teritoriale exercită și atribuțiile de autoritate tutelară locală, cu excepția unităților administrativ-teritoriale autonome din componența acestora, în cadrul cărora atribuțiile de autoritate tutelară locală sînt exercitate de primarii unităților administrativ-teritoriale respective [7, art.3].

Astfel, conchidem că la nivel central, responsabile de apărarea intereselor copiilor sunt Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Avocatului Poporului pentru drepturile copilului și organele de drept, iar la nivel local, se proliferază un spectru mai larg de autorități competente în apărarea drepturilor copilului.

Legea Republicii Moldova privind administrația publică locală stabilește: Consiliul local are drept de inițiativă și decide, în condițiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care țin de competența altor autorități publice. Consiliul local: y) contribuie la realizarea măsurilor de protecție și asistență socială, asigură protecția drepturilor copilului; decide punerea la evidență a persoanelor socialmente vulnerabile care au nevoie de îmbunătățirea condițiilor locative; înființează și asigură funcționarea unor instituții de binefacere de interes local; y²) decide instituirea funcției de specialist pentru protecția drepturilor copilului [8, art.14].

Interesele copilului aflat în dificultate, precum și a celor separați de părinți, sunt ocrotite de Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate [9]. Comisia se instituie în cadrul autorității administrației publice locale de nivelul al doilea/Comitetului Executiv al Găgăuziei și se subordonează Consiliului raional/municipal/Comitetului Executiv al Găgăuziei [9, pct. 2].

O reglementare care vine să garanteze copilului protecție, vizează detalierea sintagmei *interes superior al copilului*, care presupune asigurarea condițiilor

adecvate pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a copilului, ținând cont de particularitățile individuale ale personalității lui și de situația concretă în care acesta se află [9, pct. 3].

Principiul interesului superior al copilului a făcut obiectul unei analize ample în cercurile academice, și de altă natură. Standardul interesului superior al copilului este baza pentru majoritatea deciziilor privind stabilirea domiciliului copilului. Acest standard este menit să protejeze bunăstarea mentală, emoțională și fizică a unui copil și să se asigure că părinții sunt apti să ofere cea mai bună educație posibilă. O listă de factori este adesea folosită pentru a face o apreciere a interesului superior al copilului. Lista variază în funcție de legea statului, dar poate include oricare dintre următoarele: sănătatea și bunăstarea emoțională a copilului (de exemplu, cum vor fi afectați de decizie nu numai acum, ci și când vor fi mai mari), ceea ce gândește sau dorește copilul, cu excepția cazului în care nu este potrivit să luăm în considerare acest lucru, dragostea și afecțiunea dintre copil și alte persoane importante din viața lor, nevoile copilului, inclusiv nevoia de stabilitate la vârsta și stadiul de dezvoltare al acestuia, identitatea culturală, cine a avut grijă de copil în trecut și cât de bine au avut grijă de copil, cât de bine vor putea părinții sau orice altă persoană care dorește tutela, timpul de creștere a părintelui, responsabilitățile părintești, responsabilitatea de luare a deciziilor sau contactul vor putea să îngrijească și să răspundă nevoilor copilului, dacă a existat vreo violență în familie, efectul acesteia asupra siguranței, securității și bunăstării copilului [10].

Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate are ca și obiective asigurarea faptului că familiile cu copii în situație de risc primesc suportul necesar pentru depășirea situațiilor de risc și prevenirea separării copilului de familie sau pentru reintegrarea copilului în familie; asigurarea faptului că separarea copilului va fi dispusă de autoritatea tutelară teritorială numai în cazul în care, în urma evaluărilor, se constată că menținerea copilului alături de părinți nu este posibilă sau contravine interesului superior al acestuia; asigurarea faptului că în cazul copilului separat de părinți, autoritatea tutelară teritorială va dispune plasamentul copilului, ținând cont de prioritatea plasamentului sub tutelă în familia extinsă față de celelalte tipuri de plasament, iar în cazul în care acest lucru este imposibil, de prioritatea plasamentului în serviciile de tip familial față de serviciile de tip rezidențial.

În cadrul primăriei activează *specialistul în protecția drepturilor copilului, este o persoană angajată în cadrul primăriei (cu sau fără statut de funcționar public), cu studii în domeniul asistenței sociale, al pedagogiei, al psihologiei, al dreptului, al administrației publice sau în alte domenii umanitare conexe, care este deținătoare a diplomei de licență sau de masterat și care realizează activități*

de suport pentru exercitarea atribuțiilor autorității tutelare locale în domeniul protecției drepturilor copilului. Specialistul în protecția drepturilor copilului are o serie de competențe precum, evaluarea inițială a situației copilului; ține registrul de evidență a copiilor aflați în situații de risc; participă la întocmirea actului de abandon al copilului într-o instituție sau a procesului-verbal privind găsirea copilului; identificarea copiilor ai căror părinți/unicul părinte sau tutore/curator se află temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare, în cazul copiilor care nu frecventează instituții de învățământ [7, art.13, 13¹, 13⁴].

În unele situații autoritatea tutelară locală (primarii) colaborează cu specialistului pentru protecția drepturilor copilului, cu asistentul social comunitar, cu medicul/asistentul medicului de familie și ofițerul de sector al poliției în vederea protejării intereselor copilului, și anume în cazul aplicării procedurii de luare a copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, dacă, ca urmare a evaluării inițiale, se constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului, autoritatea tutelară în a cărei rază este locul aflării acestuia dispune imediat luarea copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, comunicând acest fapt procurorului în termen de cel mult 24 de ore [7, art.10].

Administrația publică locală, la necesitate instituie Serviciul social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani. Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani (în continuare – *Centru*) prestează servicii sociale specializate de îngrijire în regim de zi, pentru o perioadă determinată, a copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani. Prestator al serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani (în continuare – *prestator de serviciu*) poate fi o persoană juridică de drept public sau privat, dacă aceasta este acreditată de către Consiliul Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale. Centrul cu statut de instituție publică se instituie prin decizia consiliului local/raional/municipal din unitățile administrativ-teritoriale respective sau prin decizia Comitetului Executiv al Găgăuziei [11]. *Regulamentul-Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani*, desemnează specialistul în protecția drepturilor copilului din cadrul primăriei sau, în absența acestuia, asistentul social comunitar în calitate de *manager de caz*. Scopul Serviciului constă în prevenirea separării copilului de familie, a marginalizării, a excluderii sociale și a instituționalizării copilului, facilitarea procesului de (re)integrare familială și incluziune educațională și socială a copilului [11, pct. 10].

De asemenea, la nivel local funcționează *Organul local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei* [12]. Organul local de specialitate este o subdiviziune structurală din subordinea autorității reprezentative

deliberative de nivelul al doilea (unității teritoriale autonome Găgăuzia) și poate avea statut de direcție generală, direcție, secție sau serviciu. Misiunea organului local de specialitate constă în îmbunătățirea calității vieții persoanelor și familiilor defavorizate, prin acordarea asistenței și suportului în vederea prevenirii, diminuării sau depășirii situației de dificultate și integrarea socială a acestora.

La nivelul municipiului Chișinău, în scopul fortificării capacităților de organizare și funcționare a autorității tutelare (locale și teritoriale), precum și de îmbunătățire a sistemului de protecție a drepturilor copilului în municipiul Chișinău, a fost constituită Direcția Generală pentru protecția drepturilor copilului a Consiliului Municipal Chișinău [13]. În contextul Strategiei municipale de protecție a drepturilor copilului pentru anii 2020-2025, la nivel local au fost identificate câteva priorități: revenirea și combaterea violenței, exploatării și traficului de copii în toate mediile; prevenirea și combaterea excluziunii sociale a grupurilor vulnerabile/ subreprezentate; asigurarea și consolidarea familiei; consolidarea sistemului municipal de protecție a copilului cu obiectivele specifice corespunzătoare.

Realizând acest studiu, am constatat că autoritățile publice centrale implicate în protecția drepturilor copilului, dispun de competențe generale, acoperind întregul spectru de drepturi garantate copiilor, în timp ce autoritățile publice locale, responsabile de realizarea drepturilor copiilor, dispun de o sferă de activitate mai îngustă, preponderent limitându-se la asistarea copiilor aflați în situații de risc, participă la întocmirea actului de abandon al copilului, aplicării procedurii de luare a copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, dacă, ca urmare a evaluării inițiale, se constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului.

În acest context, trebuie să menționăm faptul că, bunăstarea copiilor se află în centrul politicii sociale, statul garantează fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale. Statul întreprinde acțiuni în vederea acordării de ajutor părinților, precum și altor persoane responsabile de educația și dezvoltarea copiilor. Protecția drepturilor copilului este asigurată de organele competente respective și de organele de drept [4, art.2].¹

Totodată, statul trebuie să întrteprindă oportunități de reconsiderare a abordărilor tradiționale ale politicii sociale. În perspectivă, urmează să acceptăm o îndepărtare de la abordările bazate în primul rând pe nevoi ale protecției copilului, fiind oportun de a promova și dezvolta un accent mai puternic cu referire la participarea copiilor și a tinerilor în procesul de elaborare a politicilor pentru egalitate și justiție socială. Drepturile copiilor se bucură de o vizibilitate

¹ Legea privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994, art.2.

și o relevanță tot mai mare și continuă să fie o problemă transversală pentru toate statele, făcându-le o dimensiune centrală a guvernării sociale.

Referințe:

1. Manual de drept european privind drepturile copilului. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei, 2015. ISBN 978-92-871-9899-0
2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953.
3. Codul Familiei al RM, nr.1316 din 21.10.200. Monitorul Oficial Nr.47-48/2001, art.51.
4. Legea privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994. LP201 din 28.07.16, MO293-305/09.09.16 art.630
5. Convenția ONU cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989. Republica Moldova a aderat la 20 noiembrie 1989.
6. Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), nr.52 din 03-04-2014, Monitorul Oficial nr.110-114/2014.
7. Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, nr.140 din 14-06-2013, Monitorul Oficial Nr.167-172/ 2013
8. Legea privind administrația publică locală, nr.436 din 28.12.2016. Monitorul Oficial nr.32-35/2007
9. Regulament-Cadru privind organizarea și funcționarea Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM, nr.7 din 20.01.2016
10. Interesul superior al copilului. [Accesat: 09.10.2022], Disponibil: <https://family.legalaid.bc.ca/children/parenting-guardianship/best-interests-child>
11. Regulament-Cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni-3 ani, Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.730/2018. Monitorul Oficial nr.309-320/2018.
12. Hotărârea Guvernului nr.828 din 20.11.2015 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a organului local de specialitate în domeniul asistenței sociale și protecției familiei și a structurii-tip a acestuia. În: Monitorul Oficial nr.317-323/2015.
13. Regulamentul de organizare și funcționare a Direcției Generale pentru protecția drepturilor copilului a Consiliului Municipal Chișinău, aprobat prin Decizia Consiliului Municipal Chișinău la 22 decembrie 2020.

